

05

A

678

Q. D. B. V.

EXERCITATIONEM ACADEMICAM

Ex

THEOLOGIA NATURALI

De,

MEDIO PRÆSCIENTIÆ

DIVINÆ CIRCA FUTURA

CONTINGENTIA,

SUB PRÆSIDIO

VIRI

Nobilissimi, Amplissimi atq; Excellentissimi,

DN. CHRISTIANI DONATI,

Log. ac Metaph. in Almâ hâc Leucoreâ Prof.

Publ. celeberrimi,

*Patroni atq; Præceptoris sui omni observantia**cultu atatem prosequendi,*

WILHELMUS ERNESTUS TENTZELIUS,

Greusenâ Thuringus,

A. & R.

Publico Eruditorum Examine

subjiciet

*Ad d. XIII. Septembr. A. cIo lœ LXXIX.**In Auditorio Majori.*

WITTENBERGÆ,

Literis MATTHÆI HENCKELII, Acad. Typogr.

VIRIS
MAGNIFICIS, NOBILISSIMIS, AMPLIS-
SIMIS, CONSULTISSIMIS, AC EXCELLEN-
TISSIMIS,

DN. CASPARO ZIEGLERO,
JCTO ET ANTECESSORI HUIUS INCLYTAE
ACADEMIAE FAMIGERATISSIMO, SERENISS. ELECT. SAX.
CONSILIARIO, FACULT. JURID. ORDINARIO, CURIAE PRO-
VINCIALIS, CONSISTORII ECCLESIASTICI ET
SCABINATUS ADSESSORI
MERITISSIMO,

DN. AVO MATERNO AC PATRONO
FILIALI OBSE^QVIO AETERNUM COLENDO,

Ut Et

DN. WILHELMO LEISERO,
JCTO ET ANTECESSORI IN ALMA HAC
LEUCOREA CELEBERRIMO, CURIAE ELECTOR.
SCABINATUS AC FACULT. JURID. ADSESSORI
GRAVISSIMO, ET p. t. DECANO
SPECTABILI,

DN. AVUNCULO, SUSCEPTORI AC MAECE-

NATI FILIALI ITIDEM OBSERVANTIA AETATEM
DEVENERANDO,

EXERCITIUM HOC ACADEMICUM
IN

OBSERVANTIAE DECLARANDAE MONUMENTUM

Ac

BENIVOLENTIAE PERENNANDAE INCITAMENTUM
SUBMISSE CONSECRO

WILHELMUS ERNESTUS TENTZELIUS.

05 A 678

Q. D. B. V.

Infallibilitatem ac certitudinem
divinae scientiae multi quidem
hactenus sunt inficiati, praeser-
tim Vorstius, atque in Scholasti-
cis nonnulli; summa tamen in-
tellectus divini perfectio, ut eandem ipsi adsigne-
mus, omnino postulat. Quum enim magne im-
perfectio sit, errori aut ignorantiae atque mu-
tabilitati esse obnoxium, quis talia de Deo, per-
fectissimo illo ac supremo omnium Ente, adfir-
mare audebit? Jam igitur divinae scientiae certi-
tudinem ac infallibilitatem praesupponentes, de
modo, quò ea in specie circa futura contingentia
cognoscenda versetur, investigando sumus sollici-
ti, oportet. In quo quidem negotio nimium ra-
tioni ac ingenio suo indulserunt Scholastici, dum
capere non potuerunt, quò constare divinae pre-
scientiae sua certitudo infallibilitasque posset, nisi
eam mediò aliquò fieri dicatur. Medium autem

alii in Deo quasi verunt, alii extra Deum: Hi futura contingentia vel ex reali ipsorum in aeternitate presentia, vel ex dispositione cause proximæ, vel ex determinatione cause liberæ à Deo præsciri defendunt: Illorum nonnulli ad Ideas confugiunt, quas Deum de Futuris contingentibus ab æterno in mente sua habuisse autumant; plerique tamen decretum hîc arripiunt, Deum futura contingentia in E per decretum suæ voluntatis cognoscere, adferentes. Sunt tamen nihilominus ex Scholasticis aliqui, qui cum Nostratibus Doctoribus futura contingentia immediatè ac in se ipsis à Deo præsciri propugnant. Singulas sententias divinâ adjutus gratiâ, eâ, quâ poterò, brevitate perlustrabo.

§. I.

Rimam itaque sententiam amplectuntur omnes ferè Thomistæ, antiquiores præsertim, (quorum longum texunt catalogum Vasquez Disp. LXIV. in 1. Tho. Rod. de Arriaga tr. de Scientia p. m. 207. Smising tr. II. de Deo Vno & Trino d. 2. q. 4. atq; Augustinus Gibbon de Burgo Theol. Scholast. D. 25. dub. 2. p. m. 494. qui & ipse huic sententiæ favet) quæ etiam se adnumerat Fonsæca lib. 6. Metaph. c. 2. q. 2. S. 2. p. m. 104. seq. tametsi cum hâc & alias postea notandas conjungat, quod & Gibbon facit, ceu progressus docebit. Secundæ sententiæ patrocinantur secundum Smising. l. c. p. 360. Durandus, Thomas Argentinenfis, Bannez atque Alvarez, quibus adde Molinam & Becanum,
cita-

citatos à *Jo. Bapt. Gonet* in *Clypeo Theol. Thomist.* p. 229. & *Gibbon*
 p. 513. *Tertia* sententiæ primus Patronus videtur esse *Greg. de Valen-*
tia Tom. I. Comment. Theol. Disp. I. q. 14. p. 343. cui concinunt *Al-*
varez de Auxil. Grat. lib. 2. d. 12. n. 3. p. m. 110 *Granadus* & alii, quos
 adductos & refutatos vide apud *Arriagam* l. c. & *Gonet* p. 229. seqq.
 Confer. & *Gibbon* l. d. p. 514. & 535. qui *Granadum* contra *Arriagam*
 suppressô utriusque nomine defendere videtur. Pro *quarta* sen-
 tentia pugnant *Capreolus*, *Cajetanus*, *Bannez*, *Molina*, *Bonaventura*,
 & alii plurimi, quos citant *Smising* p. 357. *Gonet* p. 229. & *Gibbon*
 p. 330. quibus accenseas *Fonsecam* l. c. p. m. 116. *Alvarezium* l. c.
 Disp. 14. n. 2. & aliquô modô *Hieron. Dungersbeym*, Prof. ol. in Lips.
 in 1. Tho. fol. 12. edit. Lips. an. 1516. *Quinta* sententiæ auctor pri-
 marius est *Scotus*, quem sequuntur plurimi ejus sectatores, aliiq;
 Scholastici, quos referunt *Vasquez*, *Smising*, *Gonet*, *Gibbon* ll. cc.
 His accedunt è Reformatis Theologi pariter atqve Philosophi fer-
 mē omnes. Illos citatos invenies apud *Magnif. Dn. D. Calovium*,
Præceptorem, *Patronum atq; Hospitem meum filiali observantiâ eter-*
nūm devenerandum, T. II. *Syitem. Theol.* p. 526. sqq. Ex his potissi-
 mi *Voëtius* in *Theol. Nat. & Reform.* p. 300. *Heereboord* L. 2. *Pnev-*
mat. c. 10. p. 199. *Revius* in *Svarez.* repurg. p. 630. *Schulerus* L. 2.
Exerc. Philos. Exerc. II. q. 4. p. m. 149. *Sextam* denique & ultimam
 amplectuntur ex Scholasticis *Svarez.* D. 30. S. 15. n. 32. *Becanus* P. I.
Theol. Tr. I. c. 10. q. 9. Vasquez l. c. c. 4. n. 19. quibus accenseri potest
Petrus à S. Joseph *Idea Theol. Speculat.* p. 62. & 67. Nec planē ab-
 ludere videtur *Arriaga* multis in locis, præsertim verô p. 209. n. 34.
 ubi hanc Conclusionem ponit: *Deus ab æterno immediatè in seipsis,*
ut suô tempore exituris, cognoscit omnia futura, libera & necessaria,
cô planē modô, quô ego immediatè intueor lucentem ignem, & Petrum
liberè ambulantem. Nostorum autem Doctorum quid opus est
 longum syrma texere, quum & Theologi & Philosophi Nostri-
 tes propè omnes hanc sententiam amplectantur, eamq; ut veram,
 orthodoxam atqve genuinam unanimiter defendant.

S. II. Ut autem omnia eò feliciùs succedant, prælibanda
 sunt quædam juxta ductum *Excellent. Dn. Præsidis, Patroni atq;
 Præceptoris mei summoperè colendi*, in Collegio *Pnevumatico MS.*
 superiori annô habitô. Tenendum videl. circa *primam* opinionem,

non jam moveri dubium de hâc quæstione, *annon res futurae, æquè ac ceteræ, quæ ullô modô possibiles sunt, in mente Dei jam ab æterno objectivè* (ut nonnulli loqui amant) *præsentes sint?* hæc enim cum *Alexandro, Bonaventura, Scoto, Durando, Gabriele, Gregorio, Marsilio,* & aliis Scholasticis *Vasquezio* p. 345. citatis adfirmare minimè vereor; eâ potissimùm motus ratione, quòd objectivè præsens esse juxta *Vasquezium* atque alios idem omninò sit, quod actu cognosci. Conf. *Petrus à S. Joseph* *Idea Theol. Speculat. Lib. I. cap. XI. p. 68.* Deinde notandum, non litem nunc esse de eo, *annon res, quæ olim futurae erant, quum jam sint, æternitati aliquô modô coexistant?* Namque nec hoc temerè negaverim, quum omnis res, in quocunqve instanti existat, coexistat etiam æternitati, ut docet *Arriaga* p. 207. Ita & quòd *secundam* sententiam concernit, facile concedo, Deum certò præscire cujusvis causæ dispositionem, ad quam sive necessariò sive contingenter effectus sit sequuturus; quæritur verò, an ex eo Dei scientia sit infallibilis, quòd Causæ dispositionem, ad quam actio sit sequutura, prævideat? Circa *tertiam* observes (1) non litem nunc esse de eo, an Deus prævideat determinationem causæ liberæ? (id enim ambabus, quod dicitur, manibus largior,) sed quæri, an prævisio determinationis Causæ liberæ sit Deo medium vel ratio certò ac infallibiliter cognoscendi effectum contingentem futurum? (2) tenendum probè discrimen inter *determinationem* ac *dispositionem* Causæ. Quippe *determinatio* Causæ liberæ in eo consistit, quòd ea ad agendum aliundè impulsâ, quum ipsa de se actum quidem suspendere posset, propriò tamen arbitriò ac voluntate sese ad agendum quasi accingat atque determinet. *Dispositio* verò causæ hùc redit, quòd Causa agens præstò habeat causas quasdam impellentes, sive externas, sive internas, per quarum impulsum proximè velut disposita ad agendum reddatur. Sic, ut exemplò rem declarem, quando quis iræ adfectu correptus odium alit in socium suum immortale, ad eò, ut ipsi mortem minatus fuerit, si tempus locusvé aliquando tulerint, tunc dicitur homo ille *dispositus* ad interficiendum alterum. Si verò, obviam factò inimicò, iram suam exerere cupiat, gladiumq; in illum stringat, tunc dicitur esse *determinatus*. In

quar-

*quarta de hoc quaeritur: An ideò certò & infallibiliter à Deo cognoscantur futura contingentia, quia eorum ideas jam ab aeterno in mente suâ habuerit? Circa quintam notandum, quaestionem hanc non esse (ut verbis Magnif. Dn. D. Calovii l. c. p. 531. rem explicem) de dependentiâ rerum & actionum contingentium, quâ actiones sunt, aut Entia positiva, à Causâ primâ, an praevideantur à Deo, ut independenter ab illâ futura, quod asserere est contradictionem in adjecto involvere; sed de praedeterminatione absolutâ voluntatis divinae, utrum nempe praevideantur non nisi ut vi praedeterminationis istius futura, & è statu possibilium in futuritionis statum à praedeterminatione & decreto Dei efficaci, vi cuius non possint non fieri, evenienda? Ut autem hæc eò meliùs intelligantur, paucis adferam, quid hujus sententiæ Patroni & ex opposito Nostrates de praedeterminatione hæc statuunt. Illi videlicet dispescunt eam juxta proportionem causæ physicæ & moralis in *physicam* & *moralem*: Illâ dicunt ex parte potentiae efficienter propriè moveri à Deo voluntatem ad aliquid volendum, vid. Alvarez Disp. XXII. n. 1. eamq; iterum determinant aut ad actiones creaturarum omnes, ut Dominici & ex Calvinistis Philosophis multi, inprimis Heereboord Vol. I. D. 8. sq. aut ad supernaturales tantùm, ut Burgersdicius l. 2. Metaph. c. 11. aut ad naturales tantùm, non verò liberas, ut Jacobæus l. 3. Metaph. c. 10. *Moralem* ita definit Alvarez l. c. quòd fiat per svasionem internam, vel per externum consilium vel preceptum juxta modum Rhetoricum. Hanc autem, ait, non posse esse efficacem, quantum est ex parte objecti. Qui plura hæc de re desiderat, adeat Bellarminum, Suarezium, Tannerum, aliosq; quos citat B. Hülfemannus, de Auxil. Grat. p. m. 304. quibus adde Gibbon l. c. Disp. XXXIV. p. 694. seqq. Nostrorum Doctorum sententiam commodiori loco reservabo.*

§. III. Videndum nunc est, quibus quæque sententia fundamentis nitatur. *Primæ* itaq; opinionis Patroni tanquam clypeum nobis obvertunt auctoritatem D. Augustini multis in locis, ut ipsi quidem sibi imaginantur, sententiam hanc adstruentis. Vnicum h. l. adferre satis erit. *Praesul* videl. ille *Hipponensis* L. II.

ad

ad Simplicianum sic loquitur: *Quid est præscientia, nisi scientia futurorum? quid autem futurum est Deo, qui omnia supergreditur tempora? Si enim in scientia res ipsas habet, non sunt ei future, sed præsentis, ac per hoc non jam præscientia, sed tantum scientia dici potest.* Sed solius Augustini auctoritate non contenti nubem quasi aliorum testimoniorum adducunt, quò id multitudine evincant, quod unica veritas negat. Quò fit, ut jam ad Anselmum, jam ad Bedam, jam ad Eucherium, jam ad Boëtium, & præter hos ad Thomam quoque Aquinatem sese conferant, suffragia eorum impetraturi. Ego verò brevitatis gratiâ Lectorem hujus rei cupidum tum ad ipsos hujus sententiæ Patronos, tum ad Vasquezium, Smisingum, & Gibbon remitto. Excogitârunt autem quasdam etiam rationes, quarum duas saltem, ne planè eas præterisse videar, hîc adlegabo. Primò nempe sic concludunt: *Æternitas est duratio indivisibilis ac tota simul: ergò quod illi aliquando coëxistit, toti illi coëxistit, ac per consequens semper & ab æterno.* Tum verò ita colligunt: *Quum Dei duratio sit infinita ac æterna, non potest non complecti omne tempus, & omnium rerum durationes præteritas & futuras: si verò hoc, necessum est, quasvis res aliquando existentes, adeoque & futuras, in æternitate præsentis esse.* Plura hac de re videri possunt apud Auctores adlegatos. Hanc itaque præsentiam futurorum in æternitate realem unicum esse medium præscientiæ divinæ, probant exinde, quia vix posset alia causa assignari certitudinis scientiæ divinæ,

§. IV. Sed quàm frivola hæc omnia sint, & nullius momenti, jamjam patebit. Si enim Patrum dictoria §. præced. adducta paulò accuratiùs consideremus, facilè videbimus, eos à parte Adversariorum minimè stare. Nam illi omnes ferè loquuntur de *præsentia objectiva, nihilq; aliud volunt, quàm res, priusquam sint, tam perfectè cognosci à Deo, ac si præsentis essent, ut docet Smising. p. 127. cui gemella invenies apud Arriag. p. 207. Dixi autem de industria: Omnes ferè Patres loqui de præsentia objectivâ; aliquando enim eos de præsentia reali loquutos esse, negari nequit, de quo videndus Smising. p. 128. Evertendæ nunc sunt rationes,*
quas

quas supra pro sententiâ expositâ stabiliendâ ex adversariis addu-
xi. Videlicet in adferro illo priori: *Æternitas est duratio quæ-
dam indivisibilis ac tota simul*, vel sermo est de intrinseca æterni-
tate, quâ nimirum Deus intrinsecè durat; vel de extrinseca, cui
scil. Deus intrinsecè durando coëxistere concipitur. Jam si
prius obtineat, verum quidem est, æternitatem illam indivisibilem
in se ac totam simul esse, quum à parte rei, ut loquuntur, ipsa di-
vina essentia sit; minimè tamen inde sequitur, propterea oportere
omne id, quod ipsi aliquando coëxistit, ita eidem coëxistere,
ut quandocunqve illa est, etiam hoc sit; sed sufficit, si ita coëxistat,
ut sit aliquando, quum illa tota ratione substantiæ sit. At si po-
sterius, falsum sanè adferitur, quum æternitas ista extrinseca ni-
hil aliud sit, quàm, quod aliàs dici solet, tempus imaginarium; id
quod utiqve non totum simul est, sed (ad modum temporis rea-
lis) per successionem partium, aut ipsa infinita temporum succes-
sio; unde tantò minùs necessum est, res futuras, eò quòd, quum
eveniunt, aliquam istius æternitatis partem attingant, statim per
omnem istius tractum existere. Dehinc quod alteram collectio-
nem concernit, certum quidem est, Dei durationem ita comple-
cti omne tempus, omniumvè rerum durationes, ut quandocun-
qve tempus est, aut quidquam durat vel existit, etiam Deus duret,
atqve adeò etiam quasvis res aliquando existentes in æternitate
DEI, i. e. quum Deus æternus existit, aliquando præsentem esse;
nulla tamen est consequutio, quasi propterea & res futuræ, ante-
quam existant, realiter in æternitate, seu quandocunqve est æter-
nitas, atq; adeò & ab æterno, præsentem esse debeant. Patet itaqve,
& infra clariùs patebit, commodè dici non posse, res futuras,
quum adhuc futuræ sunt, seu antequam existunt, vel æternitati,
vel ipsi Deo coëxistere. Hòc autem cadente, cadit & alterum,
quòd scil. præsentia futurorum in æternitate sit ratio in Deo co-
gnoscendi futura. Quid verò ad adversariorum rationem, quâ
hoc ipsum adstruere conati sunt, respondendum sit, ex sequenti-
bus, arbitror, patebit: non enim opus esse, ut ad hanc præsentiam
recurramus, & ingenia hominum, in re manifestissima, frustrà tor-
queamus, cum *Vasquezio* sentio.

B

§. V. At-

§. V. Atque ita patuit, nihil omninò roboris inesse sententiaë propositaë : Exponendum ergò est, quid alii Doctores, quos ego seqvor, hâc de re sentiant : Illis videlicet opposita sententia recepta est, quæ (dicente *Vasquez*. p. 341.) etiam apud antiquos Scholasticos communior erat, & meliora multò habet fundamenta. Adferit verò duo : alterum est, res futuras, quâ tales, non coëxistere æternitati, sive non esse præsentes æternitati ab æterno præsentia reali, ac secundùm reales existentias ; sed solùm in mente Dei præsentia objectivâ : alterum verò est, eam præsentiam, quam prior sententia adstruit, non esse Deo rationem vel medium cognoscendi futura. Prius ut confirmet, urgent (& rectè quidem) hoc ratiocinium : Si futura, quatenus talia sunt, (h. e. quatenus nondum existunt, sed erunt tamen aliquando) essent realiter in æternitate præsentia, vel coëxisterent æternitati præsentia reali, sequeretur, quòd res esset, antequam esset, quod tamen contradictionem implicat : esset enim jam realiter ab omni æternitate, quû adhuc futura esset, adeoq; quum adhuc nondum esset realiter, sed aliquando demum esse suum esset natura. Ita non minùs valida est ista ratio, quam *Durandus* tradit apud *Vasquez*. p. 341. quia, quæ nondum existunt, nihilq; habent proprii esse, & propriaë durationis, quæ à suo esse non distingvitur, non possunt mensuræ & durationi alienæ coëxistere : futura autem ab æterno nihil in se fuerunt, nec aliquid propriaë durationis habuerunt : ergò nec ipsi æternitati potuerunt coëxistere. Quò quidem argumentò *Vasquez* l. d. adversarios valdè urget : sed conjungere cum eo juvat duas alias multò efficaciores ; quarum prima est, quia aliàs futura diu antè haberent suum esse, quàm durationem ; illud nempe jam ab æterno, hanc verò in tempore demum ; altera, quia aliàs res quælibet, quâ esse suum reale bis produceretur, semel ab æterno, ubi esse futura quasi incipit, & semel in tempore, ubi desinit esse futura, atque actu esse incipit ; quorum tamen utrumque absurdum : prius quidem, quia, uti jamjam innui, duratio alicujus rei ab essentia realiter non distingvitur, quod probat *Vasquez* pag. 179. n. 18. posterius verò, quia de novo produci nihil aliud est, quàm de novo accipere esse existentiaë (juxta *Smising*. pag. 127.) quod autem
ab

ab æterno habet esse existentia, (prout habet id, cui convenit ab æterno esse coexistentia) non potest de novo accipere esse; ergo nec de novo produci. Porro nonnulli hoc argumentum obijciunt adversariis: Quæ non coexistunt inter se realiter, non coexistunt realiter eidem tertio: Futura autem non coexistunt inter se realiter: Ergo nec coexistunt realiter æternitati. Subsumtio patet, tum quia aliàs res quæque futuræ unà cum præsentibus atque præteritis simul existerent, quod tamen absurdissimum. Conf. *Vasquez*. pag. 342. num. 17. & *Petrus à S. Joseph* Idea Theolog. Speculativæ Libr. I. cap. II. pag. m. 66. Nec infimi generis est hæc ratio, quam alii adferunt, quia, ut immensitas Dei complectitur omnia loca, ita & æternitas omnia tempora: Atqui Deus non fuit in hoc mundo, nisi postquam mundus extitit. Ergo nec coexistit huic rei, aut illi, nisi postquam res ipsa existit; ac proinde nec res altera ex parte coexistunt Deo, nisi quum ipsæ actu existunt. Hòc argumentò utitur *Scotus* apud *Vasquezium*, *Petrus à S. Joseph* l. c. pag. 66. 67. & omnes Doctores Scholastici, si *Joanni de Rada*, pag. 491. credimus, qui & ipse in eo elucidando prolixus est. Stat itaque sententia: *Futura contingentia, quatenus talia, non coexistere æternitati realiter.* Hòc autem evictò, facile & posterius probari potest, nec prævideri scilicet ista à Deo ex ipsorum reali in æternitate præsentia, quod præsto duplici ratione: Primùm dico, si hæc futurorum in æternitate præsentia commentitia ac fictitia est, quod & refutando & adserendo fuse hætenus ostendi: ultrò sequitur, eam non posse esse medium divinæ præscientiæ; Nam non-entis nullæ sunt & operationes & affectiones. Deinde verò ostendere nonnulli conantur, quòd, etiamsi hæc præsentia realis esset possibilis, non tamen ea possit Deo esse ratio cognoscendi futura. Inter quos primas tenet *Scotus*, qui duplici argumento id evincit: Prius est, quia res contingens est futura absolutè: ergo secundùm hoc esse futurum, & non tantùm secundùm esse, quò dicitur semper præsens esse æternitati, est à Deo præscita. Neque enim est intelligibile, quomodo res, quæ in æternitate præsens est, certâ & infallibili scientiâ à Deo cognita esse queat, ut futura, quia sub ratione præsentia in æter-

nitate aut coëxistentiæ cognoscuntur ut præsentia, vel coëxistentia, non autem ut futura. Eòdem argumentò uti videtur *Petrus à S. Joseph* l. c. his verbis: *Etsi talis præsentia gratis admittatur, primaria ratio cognoscendi futura ab ea sumi non debet; prius enim est, quòd res aliqua in se sit futura, quàm quòd Deo realiter coëxistat ab æterno: cum ei sic coëxistere non dicatur, nisi quia in se verè aliquando est futura; in eo autem priori res futura est in se cognoscibilis, eo ipso quòd verè & determinatè futura est; ergò debet à Deo cognosci, independenter à prædictà coëxistentia.* Hæc ille. Posterior *Scotii* ratio est hæc: Quia, datò, quòd res futuræ realiter præsentibus sint æternitati, sequeretur, Angelum, qui est in ævo, secundum naturalem suam scientiam etiam certò præscire, quid futurum sit, quod tamen falsum est. Consequutionem probat, quia ævum est omninò simplex, coëxistens toti temporis: Angelus igitur, qui est in ævo, præsens est toti fluxui temporis, & omnibus ejus partibus: E. si futurorù in æternitate præsentia est medium præscientiæ divinæ, quæ futura contingentia, sequeretur, quòd etiam angelus, mediante illâ præsentia futurorum in suo ævo, futura præcognoscat. Eadem etiam ratione urgent adversarios *Arriaga* p. 208. & *Vasquez* p. 342. Qui plura & de adductis & aliis rationibus desiderat, adeat *Arriagam, Radam, Vasquezium, Smisingum, P. à S. Joseph, Voëtium* ll. cc. aliosqve, quos enumerare supersedeo.

§. VI. Progredior nunc ad *Secundam* sententiam, cujus fundamenta hòc ordine recenset *Smisingus* p. 360. Primum est, quia, quum ultima dispositio causæ ad effectum & effectus sint simul tempore, qui novit illam, novit effectum. Deus autem novit illam, ergò etiam novit effectum. Secundum est, quia futura contingentia hominibus, prudentioribus præsertim, ac multò magis angelis per conjecturam ex dispositione causæ & circumstantiis factam non rarò præsentuntur: ergò multò magis divinus intellectus eadem non solùm intellectualiter ex dispositione Causarum & circumstantiis perspecta atqve prævisa habebit. Tertio, dicunt adversarii, multorum auctorum (quos recenset *Smisingus* Tr. II. Disput. 6. q. 7. num. 191.) sententiam esse, Deum in seipso videre omnes res creatas tanquam in causa virtualiter eas continen-

nente; ergò, cum proportione, futura contingentia in causis secundis virtualiter ea continentibus prævideri posse. *Quartò* urgent dicta aliqua Scripturæ, in quibus prædicantur futura contingentia ex dispositione causarum: Ergò, dicunt, Deum, qui talia prædicat, ejusmodi futura contingentia præscivisse ex dispositione causarum.

§. VII. Respondeo ad argumentum *primum*, non sequi ex eo, quòd ultima dispositio causæ ad agendum & effectus sint simul tempore, propterea oportere eum, qui illam novit, & istum nôsse; quoniam certè multa simul tempore sunt, quorum unum quidem novimus, cætera verò planè ignoramus. Tùm autem falsum existit, ultimam causæ dispositionem & effectum semper simul tempore esse, quandoquidem sanè causa libera (de quâ hîc cum primis sermo) nonnunquam satis est disposita diu antè per causas impulsivas, quum internas tùm externas, quàm sese ad agendum per semetipsam determinet. Ad *secundum* dico; Licet negari nequeat, ex dispositione Causæ proximæ eventum futuri contingentis conjecturaliter colligi posse atque cognosci ab humano intellectu, ac multò magis ab angelico: minimè tamen exinde sequi, Deum ex vi talis dispositionis causæ & circumstantiarum infallibiliter effectum futurum contingentem prævidere: ratio est, quia ex vi talis dispositionis causæ non potest haberi nisi scientia conjecturalis de futuro contingenti, quod exinde probo cum *Smising. l. c.* quoniam non potest major esse connexio dispositionis causæ, (per quam ipsa se olim determinatura est ad effectum producendum) cum ipso effectum in ratione scibilis, quàm in ratione entis, (hæc enim sunt proportionata) *Conf. P. à S. Joseph p. 65.* unde quum ex vi talis dispositionis non sit in esse entis omninò & adæquatè determinata causarum istarum connexio cum effectum contingenti (quoniam illæ de se sunt indifferentes ad agendum, ut proinde effectus ille possit fieri & non fieri,) sed solùm ex parte & inadæquatè (quat. videl. talis ad producendum aliquem effectum causæ proximæ dispositio majorem cum effectum futuro connexionem habere videtur, quàm cum non futuro) exinde quoque nihil obstare videtur, quòd minùs in esse scibilis non omnimodè, sed saltem parti-

tialiter determinata dicatur ista connexio : ac proinde rectè quidem judicari de effectûs futuritione contingenti possit conjecturâ probabili atque congruenti, non verò certò & infallibiliter : Quum verò in Deum non cadat scientia conjecturalis, sed certa & infallibilis, ideoq; ultrò consequitur, Deum minimè ex vi dispositionis Causæ proximæ ad producendum aliquem effectum futura contingencia infallibiliter prævidere. Ad *tertium* respondeo, verum quidem esse, Deum in seipso videre omnes res creatas, tanquam in causa virtualiter eas continente, hoc est, Deum ex seipso ac per seipsum nôsse, quænam res à se produci valeant : & rursus, videre etiam Deum res contingentes in causis secundis, tanquam virtualiter eas continentibus, hoc est, intelligere, quas res contingentes quæque creatura efficere valeat : sed enimverò illud h. l. probandum, Deum res contingentes, quas actu causæ secundæ efficient, quòd eadem futuræ sint, ex sola istarum ad agendum dispositione, prævidere atque cognoscere, id quod quidem ex antè suppositis minimè consequitur. Quod *quartum* attinet, videntur mihi cum *Smisingo* l. d. illa Scripturæ dicta indicare, quòd Deus videat res cum suis causis, ut ita dicam, id est, videat, quid ex Causa secunda futurum sit, sive absolutè, sive sub conditione ; non autem in suis causis, ut adversarii somniant. Sed de his ex Scriptura petitis aliud judicat forum.

§. VIII. *Tertiæ* porrò sententiæ Patroni multas excogitârunt rationes, quas prolixè recensent *Gonet* p. 231. *Gibbon* p. 535. 536. & alii, è quibus duas saltem, easq; præstantiores, h. l. adferam. Primùm igitur urgent *Greg. de Valentia*, & *Alvarez*, hoc argumentum : Si effectus necessarius cognoscitur certò ex causa necessaria non impedibili ; sequitur, quòd etiam in causa contingenti completè determinata & non impedienda, possit certò cognosci ejus effectus contingenter futurus : Sed prius est verum, eò quòd talis causa habet infallibilem ordinem ad talem effectum, sicut cognoscimus infallibiliter, quòd O. homo sit risibilis, quia est rationalis : E. & posterius. Alterum fundamentum proponit *Alvarez* l. c. his verbis : *Deus in decreto absoluto & efficaci suæ voluntatis certò cognoscit futura contingencia, etiam libera :*
ergò

ergò etiam illa cognoscit in determinatione completa causarum secundarum non impediendarum. Patet consequentia: nam in ipsa motione, quâ Deus determinat causas secundas ad suos effectus contingentes & liberos, est intentio Dei, quæ deficere non potest. Hæc Alvarez.

§. IX. Respondeo ad primum, non equidem negari posse, à nobis, qui futura non nisi ex certo indicio colligendo prævidemus, effectum contingenter futurum certò cognosci ex completa causæ non impediendæ determinatione; quin nôsse etiam Deum, certò sequuturum effectum ad dictam causæ determinationem; interim tamen quæri, num ista determinatio causæ sit ipsum illud medium, cuius interventu Deus cognoscat effectum futurum? Argumentum, quod Alvarez profert, duplici falsâ nititur hypothesi. Primum enim supponit, Deum in decreto suæ voluntatis absoluto cognoscere futura contingentia, quod tamen impium prorsus esse, infra patebit. Deinde etiam nemo sanus adseret, Deum determinare causas secundas ad suos effectus contingentes & liberos. Nam, ut benè notant plerique Jesuitæ, ex Nostris Jac. Martini, Scheiblerus, alii, illa determinatio vel (ut alii vocant) prædeterminatio (1) imponit omnibus actionibus creaturarum necessitatem, adeoque tollit agentium libertatem. (2) Deum constituit causam proximam determinationis etiam ad hoc malum. (3) Aberrationes causarum secundarum in monstros & alias Deo absurdè tribuit. (4) Inde sequitur, non posse hominem melius quid agere, quàm agit, nec posse plus boni facere, quàm facit, vel mali omittere, quàm omittit, quod tamen absurdum.

§. X. Restat nunc, ut adferam rationes quasdam, quibus, Deum neque ex dispositione causæ proximæ, neque ex determinatione causæ liberæ ad effectum producendum futura prævidere, dilucidum fieri queat: Primò enim in utraqve istarum sententiarum quæstio subinde redit: An omninò Deus immediatè illam dispositionem aut determinationem prævideat? num verò interveniente aliquò medio? Jam autem uti medium nullum hætenus hîc ostenderunt, quotquot contrarium defensant, ita
nec

nec inveniri ullum aut adduci à quopiam ex vero posse, mihi longè certissimum est. Sed si immediatè dispositionem illam causæ, aut ipsius determinationem à Deo prævideri dixerint, quid causæ fuerit, quamobrem non æquè effectum inde consequuturum à Deo immediatè prævideri putent dicendum? *Deinde* sic libet argumentari: Si Deus prævideret alterutrò dictorum modorum futura contingentia, discursivæ scientiæ expers haud esset, utpote qui tum unum post aliud, & rursus unum propter aliud esse aut futurum esse cognosceret, atque adeò ratiocinandò vel in hanc vel in illam partem quædam colligeret: quæ tamen omnia de Deo, nisi qui planè ipsius simplicitatem perfectionemq; susq; deq; habeat, adserere nullus audebit: E. *Neg. refert* (dicente P. à S. Joseph l. c. pag. 66.) *quod voluntatem creatam (Deus) dicatur supercomprehendere* (ut Molina vult, de quo consule *Arriagam & Gonet*) hoc enim eatenus verum est, quatenus totam vim illius infinite clariùs, ex parte ipsius intellectus, cognoscit quam homo, vel etiam angelus; unde tamen non sequitur, quòd in ea certò cognoscat effectum futurum. Tertio idem prætereà perfectioni absolutæ scientiæ divinæ derogat, quum certè multò perfectior foret, si Deus futura contingentia ex sola perspicacitate sui infiniti intellectus immediatè cognosceret, quam si, periculosâ hâc sententiâ admittâ, ex antecedente reverà inferret consequens, atque ab uno cognito ad alterum progrediretur. Quarto denique nec simpliciter infallibilis adhuc esset divina scientia. Etiam si enim Deus videret dispositionem causæ, nec tamen actu eodem simul cum dispositione causæ effectum inde resultaturum cerneret, adhuc certè ignoraret, num infallibiliter effectus ad eandem sit consequuturus, quum causam liberam contravenire isti dispositioni, adeoq; etiam effectum non producere posse, ex supra dictis satis liqueat.

§. XI. *Quarta* sententiæ propugnatores habent quidem rationes quasdam, quibus hanc suam opinionem plausibilem reddere laborant, sed illæ & petunt principium, & prorsus falsæ sunt, adeoq; responsione haud indigent: ne tamen prorsus eas
siccò

siccò pede transisse videar, unicam saltem in medium proferam. Dicunt videlicet Adversarii, essentiam divinam non solum esse sufficientem in ratione principii ad cognoscenda futura, sed etiam in ratione objecti imitabilis à rebus futuris, adeoque Deum per suam essentiam, ut ideam futurorum, cognoscere futura.

§. XII. Sed hoc argumentum solutu est facillimum. Primum enim principium petitur; hoc enim est probandum, quod essentia divina in ratione objecti imitabilis à re futura sit sufficiens principium cognoscendi ejus futuritionem, quod tamen adversarii præsupponunt, falso fundamento falsam opinionem superstruentes. Deinde verò dubium mihi adhuc videtur, utrum imitabilitas ista divinæ essentiæ rationem ideæ omninò habeat? Quandoquidem sanè idea formaliter aliquid repræsentativum est, dici verò haud potest, imitabilitatem istam formaliter repræsentationem involvere. Et licet denique admitterem, essentiam divinam sub ratione imitabilis à Creatura esse ideam divinam, ipsam tamen hòc modò consideratam non posse esse medium divinæ præscientiæ ratione futurorum contingentium, haud ex vano auguror. *Quum enim (ut verbis Smisingi p.357. sententiam meam proponam) essentia divina tam sit imitabilis à re nunquam futura, ac est imitabilis à re futura, non potest hæc imitabilitas essentia divinæ præcisè sumtæ, esse sufficiens ratio repræsentandi futuritionem effectus magis, quàm non-futuritionem.*

§. XIII. Reliquum nunc est, ut oppositam sententiam adstruam, quæ adserit, Deum futura non præscire per ideas, quas in mente sua jam ab æterno habuit. Nolo autem hìc prolixus esse, sed Lectorem hujus rei cupidum ad *B. Gerbardum* Tom. II. LL. Theoll. Loc. IX. de Providentia, §. 24. seqq. *Vasquez.* D. 64. in 1. Tho. pag. 360. seqq. *Rod. de Arriaga* l.c. pag. 227. seqq. *Smisingum* Tr. 3. d. 2. quæst. 7. pag. 406. seqq. aliosque tum è Nostratibus tum aliis remittens, dico saltem illos, qui Ideas in Deo statuunt, vel intelligere ideas realiter ab essentia divinâ distinctas,

C

vel

vel ratione tantum: Prius autem dici nequit, tum quia aliàs caderet in Deum compositio realis, tum quia id non permittit pura ejusdem actualitas; hæc enim passibilitatem omnem à Deo planè excludit, quam tamen species intelligibilis in isto subjecto, à quo debeat recipi, necessariò supponit: Accedit, quòd de Deo istud dici haud possit, quamobrem aliàs homini species intelligibilis est necessaria: neque enim vel is opus habet specie propterea, ut uniretur ipsius potentia intellectrix cum objecto inde distante; quoniam Deus per omnipræsentiã suã jamtùm intimè adest rebus omnibus: vel ut determinaretur ejus potentia ad certum objectum intelligendum, ceu de se indifferens ad intelligenda plurima alia; quandò quidem divinus intellectus tanquam purissimus actus à seipso jam satis determinatus est ad quævis cognoscibilia intelligenda, neque ullam sui determinationem adhuc aliunde expectat. Si verò per ideas ratione tantum à divina essentia distinctas fieri isti dicant, tum vel speculativam intelligent, vel practicam; quarum illa nihil aliud est, quam forma aut ratio mentis divinæ, quã res cognoscibilis, uti est, in mente divinã exprimitur: hæc verò istiusmodi forma, secundum quam Deus aliquid producere decrevit: Sed per neutram tamen futura contingentiã à Deo præsciri posse hõc argumentò cum *Excellent. Dn. Præsidi* loc. dict. evincere conabor: Speculativa idea vel prorsus non differt à divina scientia etiam quã conceptum nostrum, vel si differt, est veluti terminus cognitionis divinæ, ad modum speciei expressæ, quæ in hominibus datur, conceptus: Sed neutrò modò illa medium divinæ præscientiæ dici potest: non priori, quia medium illud ad minimum conceptibiliter differre ab ipsa scientia oportet: neque etiam posteriori, quia sic idea tanquam terminus cognitionis eadem est posterior, quum tamẽ medium istud scientiã prius esse debeat. Accedit, quòd non futurorum tantum, sed & præteritorum, quoniam mere possibilium, adeoque & non-futurorum ideæ speculativæ in mente divinã dentur, secundum ipsorum adversariorum doctrinam; unde si ideæ istæ essent medium divinæ præscientiæ, sanè non
mi-

minùs pro futuris, quàm pro non-futuris tale quid existerent. Porro quod practicas ideas attinet, oporteret certè & pro malis futuris cognoscendis istiusmodi ideas in Deo dari, quod tamen idem est, ac si diceres, Deum ab æterno secum decrevisse mala aliquando producere, quod tamen impium adsertum esse nemo dubitaverit.

§. XIV. Quod *Quintam* sententiam attinet, quæ ut communissima, sic periculosissima sanè est, adserens, Deum certò ac infallibiliter cognoscere omnia futura contingentia in decreto, sive prædeterminatione voluntatis suæ; ingens sanè argumentorum est numerus, quæ passim pro ea confirmanda ipsius auctores inculcare solent: ego tamen contentus ero, si principale eorum argumentum diluerim, quod *Voëtius* locò citatò pag. 300. his tradit verbis: *Quia futura in eo certò præcognoscuntur, à quo hoc ipsum sortiuntur, quòd sint certò eventura. Quum inde habeant suam cognoscibilitatem in genere futuri, unde habent suam futuritionem. Verùm quum hoc sortiantur à decreto divino, seu à divine voluntatis determinatione, in ea cognoscuntur, quòd sint eventura certò. Rationem consequentiæ dicit esse, quia effectus futuritio sufficienter cognoscitur in causa, quæ vult, & sufficiens & efficax est, ut effectus ille sit. Quæq; non tantùm determinat causam secundam ad illum effectum in tempore, sed & omnes ejus circumstantias. Verùm ubi est divinum decretum, ibi adest talis causa. Ergò. Idem cum Voëtio urgent Vasquez, Becanus, aliiq; haud infimi nominis & Scholastici & Calviniani.*

§. XV. Sed ad hoc argumentum paucis respondeo, duo in isto supponi ceu vera, quæ tamen oppidò falsa existunt: primò nempe res quasvis sortiri suam futuritionem à decreto divino, seu propterea rem quamque futuram esse, quòd à Deo sit absolutè decreta; deinde Deum determinare causas quasvis ad suos effectus in tempore juxta certas circumstantias producendos; quorum uti posterius alibi satis profligatum est; ita falsitas prioris ex mox dicendis luce meridiana clariùs patescet. Perlegi etiam merentur, quæ præclare B. D. Jac. Martini in Aug. Conf. contra Becanum p. m. 148. pro solutione hujus argumenti adfert.

§. XVI. Jam igitur congeram rationes contrarias, quæ hanc sententiam rejiciendam atque impugnandam esse haud obscurè arguent. *Primum* scilicet, si Deus præcognoscit futura contingentia in decreto voluntatis suæ, discursus in Deo ponitur, quasi non possit Deus per simplicem intuitum videre futurum, sed solùm quasi deveniendò ex principiis allatis, nempe ex consideratione suæ voluntatis, immutabilitatis & omnipotentia, in notitiam futurorum: quem tamen modum cognoscendi, utpote cum magnâ imperfectione conjunctum, à Deo, omnes perfectiones, quæ modò sunt cogitabiles, eminenter in se continente, removendum esse, orthodoxi Doctores unanimiter statuunt. *Uterius* ab hac sententiâ nos avocant innumera illa absurda, quibus scatet, quorù unicum saltem examinare h. l. sufficiat. Certè enim, si Deus in decreto ac prædeterminatione suæ voluntatis quælibet futura præcognoscit, hoc est, si ideò aliquid futurum esse prævidet, quia id, ut esset aliquando, absolutè decrevit, nihil mali injustique unquam eveniet, cunctaque, quæ futura sunt, fient aliquando absolutâ ac inevitabili necessitate. Patet hæc posterior seqvela: Quæ enim dependent à decreto ac prædeterminatione voluntatis divinæ, cui resistere haud quicquam valet, illa necessaria, non autem contingentia esse debere, quilibet videt; ubi enim effectus & causa

causæ nexus est indissolubilis, ibi locum non habet contingencia: Hic autem talis connexio existit, necessario igitur omnis tollitur contingencia, quod tamen quam absolum maximè, veritatiq; repugnans existat, in propatulo est. Ex hoc autem aliud enascitur monstrum: tollitur enim libertas voluntatis agentis creati. Si enim omnia necessario fierent, hoc est, ita ut non possent non fieri, nullus liber effectus ab agente libero produceretur, sed omnia cum necessitate fatali essent conjuncta, quoniam agentia creata non possent non exequi, quæ fuerint à Deo absolutè decreta ac determinata: Et ex hoc facile patescit, à fato Stoico sententiam hanc liberari haud posse, quod tamen hæctenus ex Scholis & Ecclesiis unanimi suffragio eliminatum fuisse constat. Priorem consequentiam mei argumenti exinde confirmo, quia à Deo decretum antè (juxta hypothesein adversariorum) & prædeterminatum esset: quod autem à Deo decretum ac prædeterminatum est, non potest non esse bonum, (quoniam id in tempore facturum est) nisi Deum omnium malorum ac peccatorum, quæ talium, causam & auctorem facere quis velit, quod tamen ceu impium dogma ab omnibus Christianis merito damnatur. Conferri de his omnibus latius potest *Magnif. Dn. D. Calovius* l. c. à p. 532. usque ad 552. Denique tale formare libet argumentum: Deus non solum cognoscit futura absolutè, sed etiam futura sub conditione, circa quæ quidem non est aliquod ipsius decretum (absolutum puta.) Ergò decretum non est medium in Deo cognoscendi futura. Consequentia inaprico est. Antecedens cum *Excellent. Dn. Præside* probo inde, quòd aliàs Deum & actu ignorare multa, quæ tamen scire posset, & nescire quædam potuisse, quæ quidem actu intelligit, consequeretur. Ratio hujus illationis est, quòd negari non possit, Deum & valuisse plura, ut essent sub conditione futura, prædefinire, quàm quidem actu (ex hypothesei adversa-

riorum) ab ipso decreta sunt. Et potuisse quædam conditionatè futura, quæ decreverit, etiam non prædefinire, imò, ut ne quidem sub conditione essent, decernere: illud ob infinitam Dei potentiam, quâ is, quicquid in se possibile est, suâ voluntate definire potest; hoc propter eligendi libertatem, quæ idem in decernendo utitur.

§. XVII. Tandem quod *Sextam* sententiam concernit, esto pro ejus confirmatione *Adsertio I. Deus futura contingentia immediatè in seipsis certò atq; infallibiliter cognoscit.* Hanc probare nunc adgredior duplici modò, indirectè & directè. Primum enim necessariò hoc adsertum consequitur ex remotione mediòrum, quæ constitui solent, hætenùs à me, quantum ingenii imbecillitas permisit, præstitâ. Deinde nullus dubito, quin ea satis firmis rationibus adstrui queat. Primum itaque argumentum sit hoc: Quicumque modus futura contingentia cognoscendi est perfectior, ille meritò Deo tribuitur. Atqui modus, quò futura contingentia immediatè in seipsis cognoscuntur, est perfectior. Ergò Deo est tribuendus. De Majori ut dubitemus, ejus evidentia non permittit. Min. prob. quia cognitio, quâ aliquid in se cognoscitur sine mediò, est perfectior illâ, quâ quid cognoscitur in alio, per quod aliquod mediò, quum prior sit intuitiva, posterior abstractiva, intuitivam autem abstractivâ cognitione perfectiorem esse, nemo negabit.

§. XVIII. Deinde sic infero: Quocumque adsertò salvari nequit divinæ scientiæ simplicitas atque unitas, illud non est admittendum; sed hòc adsertò: Deus aliquò mediò præscit futura contingentia &c. Ergò. Majoris evidentia probationem haud svadet. Min. probo exinde, quoniam, admissò hòc, ad minimum duplex in Deo statuenda esset

esset scientia, una immediata, altera mediata: priori intel-
ligeret præsentia atque præterita, posteriori verò futura.
Sed ecce porrò, quid monstri prætereà alat ista sententia!
Certè enim sequeretur unius ejusdemq; rei saltem pro diver-
sò tempore duplicem in Deo dari scientiam. Ita enim futu-
ra, quum adhuc futura essent, cognoscerentur in aliquo me-
dio, quum autem jam actu essent, immediatè à Deo percipe-
rentur. Quod verò quàm indignum dictu cogitaturè de
Deo existat, nemini intellectu difficile erit.

§. XIX. Atque inde jam *Adfertio II.* ultrò consequitur,
Deum videl. per solam intellectûs sui perspi-
caciam futura contingentia prævidere atq;
præcognoscere. Est tamen & ratione aliquâ hoc ad-
fertum declarabile, ex eo nempe, quòd ista intellectûs divi-
ni perspicacia infinitæ virtutis ac perfectionis sit. Nam
quum infinitum debeat complecti omnes perfectiones, quot-
quot modò sunt cogitabiles; cognitio autem immediata
sit perfectio simpliciter talis; necessariò sanè consequitur,
quòd intellectui divino infinito haud sit necessum, ut quo-
quam medio ad aliquid prospiciendum provehatur.

Et hæc brevibus & pro ingenii modulo de ve-
ratâ hâc quæstione in præsentia delibare conatus fui, accura-
torem & prolixiorum ejusdem explicationem aliis relin-
quens, Lectoremq; Benivolum obnixè rogitans, ut primum
ingenii in hoc studiorum genere factum benignè acci-
pere, conatusq; juveniles æqui boniq;
consulere velit.

Enti verò illi summo ac perfectissimo, eiq; soli
sapienti, soli aeterno, soli infinito, gratias ago nun-
quam intermorituras.

San-

¶: (* * * *): ¶

Sancta Dei summi & veneranda sci-
entia, nosse
Post-ventura simul; quo medio
atq; modo,
Maxima, TENTZELI, Tibi, Patris Agalma,
probare
Cura, & natura hoc erudiente facis.
Maeste Tuis ausis! Facilis labor ille futurus,
Divino è verbo Numina quando do-
ces.

Gratulab. f.

CHRISTIANUS DONATI,
P. P.

QVò Temet MAGNI vestigia clara PARENTIS,
Et qvò MAJORUM Virtus & splendida fama
TE ducunt, seqveris, cunctis laudantibus ausa
Hæc tua, dum Sophien Lingvis Studiisq; sacratis
Ut svavi nexu, sic mente adjungis alacri,
Certus, quæ ferat hæc conjunctio commoda cunctis,
Qui lætum studiis optant imponere finem.
Optime TENTZELI, ceu pergis, pergito felix:
Gaudia erunt PATRI hinc, PATRIÆ quoque commoda, sicq;
Doctrinâ eximiâ & vitæ probitate coruscans
Præclaros cunctis natales ritè probabis.

*Hisce DN. SVO TENTZELIO
applaudebat*

M. Georg. Frider. Meinhardus.

¶(o)¶

DS A 678

ULB Halle
004 207 556

3

KD 17

del.

43

D. B. V.

NEM ACADEMICAM

Ex
IA NATURALI

De
AESCIENTIÆ

IRCA FUTURA

NGENTIA,

PRÆSIDIO
VIRI

ssimi atq, Excellentissimi,

IANI DONATI,

Almâ hâc Leucoreâ Prof.

celeberrimi,

toris sui omni observantiæ

tem prosequendi,

NESTUS TENTZELIUS,

nâ Thuringus,

A. & R.

ditorum Examini

subjiciet

abr. A. c. 1779 LXXIX.

itorio Majori.

ENBERGÆ,

HENCKELII, Acad. Typogr.